

ТИПОЛОГІЯ ПИТАЛЬНИХ РЕЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Жеребило Наталія Сергіївна

здобувачка вищої освіти

факультету лінгвістики та соціальних комунікацій

Національний авіаційний університет, Україна

Науковий керівник: Сітко Алла Василівна

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології і перекладу

Національний авіаційний університет, Україна

Мова як основний засіб комунікації між людьми охоплює низку проблем та явищ, актуальних для сучасного мовознавства. Так, основним комунікативним засобом для обміну інформацією та задля її поширення є речення, оскільки досконале речення має завершену думку та визначену структуру, що здатна змінюватися в залежності від його типу. Однією з центральних у сучасній лінгвістиці є категорія питальності. Для отримання інформації та розвитку дискусії ми послуговуємося питальними реченнями. Важливість вивчення «інтерогативних конструкцій» визначається не тільки тією ключовою позицією, яке займає питання в процесі комунікації, але й зв'язком проблеми питальності з багатьма іншими проблемами мовознавства» [2, с. 3]. Дослідження питальних речень, а саме – їхньої функції в людському мовленні, є одним із пріоритетних напрямків сучасної лінгвістики, що й зумовлює актуальність роботи. Адже відомо, що питальні речення «здатні відображати найбільш широку гаму об'єктивних і суб'єктивних значень, що мають високу комунікативну мобільність і можуть охоплювати цілі групи смислів, традиційно пов'язаних з іншими комунікативними типами висловлювань. Це дозволяє розглядати їх не просто як речення, які реалізують пізнавальні комунікативні інтенції мовця, але як формально-синтаксичні єдності, що виконують у мовленні окремі функції» [4, с. 231].

Мета роботи: виконати порівняльний аналіз питальних речень в англійській та українській мовах.

Об'єктом роботи є типи питальних речень в романі А. Конан Дойля «Собака Баскервілів» та його перекладі.

Предмет роботи: порівняння типів питальних речень в англійській та українській мовах на прикладі роману А. Конан Дойля «Собака Баскервілів» та його перекладу.

Питальне речення – це модальний різновид речення, за допомогою якого мовець, використовуючи спеціальні засоби, насамперед інтонацію та лексико-граматичні засоби, запитує про щось із метою отримати інформацію [3, с. 158]. На відміну від запитання, яке є формою мовленнєвої діяльності, питальне речення – це форма фіксації думки.

Питальні речення і питальні висловлювання привертати увагу таких дослідників як Т. Алісова, Л. Бердник, Г. Валімова, А. Візгіна, А. Загнітко, Н. Рябцева та ін., що подали класифікацію питальних речень, згідно якої питальні речення в англійській мові поділяємо на загальні, альтернативні, розділові та спеціальні [1].

1. Загальні питання передбачають коротку відповідь. Їх ставимо, коли хочемо дізнатися загальну інформацію. Такі питання передбачають коротку форму відповіді, як-от «так» або «ні»:

Has anything escaped me? [7, с.4]

Would you have any objection to my running my finger along your parietal fissure? [7, с.9]

Do you not find it interesting? [7, с.17]

2. Спеціальні питання передбачають конкретну відповідь. Їх ставимо, коли хочемо дізнатися конкретну інформацію, як-от що? де? коли?:

When would his friends unite to give him a pledge of their good will? [7, с.5]

What was the use? [7, с.25]

Where do you think that I have been? [7, с.33]

3. Альтернативні питання забезпечують опцію вибору з 2-х варіантів:

So that to reach the Yew Alley one either has to come down it from the house or else to enter it by the moorgate? [7, с.26]

Do you mean danger from this family fiend or do you mean danger from human beings? [7, с.46]

Was he the agent of others or had he some sinister design of his own? [7, с.83]

4. Розділові питання передбачають підтвердження певної інформації:

It seems natural, does it not? [7, с.30]

The devil's agents may be of flesh and blood, may they not? [7, с.35]

You could easily recognize it, could you not? [7, с.51]

Питальні речення української мови – на власне-питальні, риторично-питальні та питально-спонукальні [4].

1. Власне-питальні речення передбачають швидку та точну відповідь; містять питально-стверджувальну пропозицію (речення містить питання до співрозмовника, від якого очікується підтвердження сказаного в поданому реченні), запитально-негативну пропозицію, в якому під виглядом питання виражається заперечення:

Ні, справді, Ватсоне, що ви скажете про ціпок нашого відвідувача? [2, с.1]

Слухайте, друже, але чому ви в цьому впевнені? [2, с.4]

Дозвольте поцікавитися, хто має честь бути першим? [2, с.6]

2. Питально-спонукальне речення (в реченнях такого типу питання виражає спонукання до дії):

То чому б вам не звернутися до нього? [2, с.6]

Чому ж ви мене відразу не покликали? [2, с.15]

А чому б йому не поїхати відразу в свій родовий маєток? [2, с.17]

3. Питально-риторичне речення (містить твердження або заперечення у формі питання, на які не очікується відповідь):

Отже, Ватсоне, що ви думаєте про нього? [2, с.2]

Сподіваюся, я нічого серйозного не оминув? [2, с.2]

А вам нічого не спадає на гадку? [2, с.3]

При утворенні таких питань використовується зворотній порядок слів. Це означає, що на перше місце ми ставимо допоміжне дієслово, на друге місце – підмет, на третє – основне дієслово.

Таким чином, порівняння типології питальних речень в англійській та українській мовах дає підстави зробити наступні висновки. В англійській мові маємо чотири типи питальних речень, коли в українській – три. Питальні речення англійської мови мають більший комунікативний потенціал, адже використовуються задля з'ясування інформації. Питальні компоненти не називають осіб та предметів,

але вказують на них у формі запитання. Розмаїття комунікативних функцій, що їх виражають питання, свідчить про їх велику інформативність та апелятивність. Питальні речення в українській мові на однаковому рівні спрямовані як на отримання інформації, так і на вплив на співрозмовника. Проведена розвідка є проміжним етапом дослідження прагматичного потенціалу питальних речень в англійській та українській мовах. Результати дослідження будуть використані в подальшому дослідженні зазначеної теми

Список використаних джерел:

1. Гедз С. Ф. Риторичні запитання в сучасній англійській мові: комунікативно-функціональний аспект. Актуальні питання іноземної філології. 2015. № 3. С. 35-41.
2. Дойл А.К. Собака Баскервілів: роман. Електронне джерело. URL: <https://ua-book.com/wp-content/uploads/2022/07/sobaka-baskerviliv-36621582.pdf> (дата звернення 10.11.2022)
3. Сітко А.В. Відтворення комунікативної семантики англійських інтерогативних конструкцій у перекладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство». Одеса, 2011. 19 с.
4. Сітко А. В. Особливості перекладу англомовних інтерогативних конструкцій. Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. 2007. № 33. С. 158-163.
5. Сітко А.В., Струк І.В. Комунікативне навантаження риторичних запитань (на матеріалі англомовної художньої прози). *Одеський лінгвістичний вісник*, 2017. № 9, том 1. С. 231-235.
6. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / за ред. І. К. Білодіда. К., 1969. С. 43-49.
7. Doyle A.C. The Hound of the Baskervilles. Penguin English Library. 2013. 208 p.